

SPORUN ÖĞRETMEN ADAYI ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ATAKLIK VE PRATİK OLMA KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE ETKİSİ

Yrd.Doç.Dr.Metin YAMAN¹⁰⁹

Okt.Tansu YAAN¹¹⁰

Okt.Mutlu TÜRKMEN¹¹¹

ÖZET

Kişilik özellikleri bireyin davranışlarını etkileyen en önemli faktördür. Öğretmenin kişiliği ise, öğrenci ile kurabileceği iyi iletişimin, öğrencide yaratabileceği olumlu değişikliklerin ve faydalı aktivitelere yönlendirmenin belirleyicisidir. Sporun da, kişiliğin oluşmasında ve gelişmesinde önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Bu yüzden öğretmen adaylarının kişiliğinin belirlenmesi ve karşılaştırılması, gelecek kuşakların yetiştirilmesi ve kişiliklerinin etkilenmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada sporun öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinden “ataklık ve pratik olma” durumlarına etkisi araştırılmıştır.

Öğrencilerin kişilik özelliklerine yönelik algılarının tespit edilebilmesi için Eysenck kişilik testleri ile, diğer özelliklerini saptamak amacıyla, bir kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Araştırma, 1999-2000 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerine devam eden 500 öğrenciye uygulanmıştır. Bunların 250’si Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, 250’si de Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinden belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda, Beden Eğitimi Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, “pratik olma” kişilik özelliği bakımından, Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarına göre daha baskın olduğu, yani sporla uğraşmanın olumlu yönde farklılaşmaya yol açtığı görülmüştür. “Ataklık” kişilik özelliği bakımından ise iki grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlerin kişilik özellikleri, Ataklık ve pratik olma

ABSTRACT

¹⁰⁹ Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi Öğretmenliği

¹¹⁰ Pamukkale Üniversitesi Ortak Zorunlu Dersler Birim Başkanlığı / DENİZLİ

¹¹¹ Kırıkkale Üniversitesi Ortak Zorunlu Dersler Birim Başkanlığı / KIRIKKALE

Personal characteristics are the most important factors which dominate the behaviours of the individuals. The personality of the teacher is important for a good communication with students because it can make positive changes and can guide them to useful activities. Sport is known to have a dominating effect on the formation and development of the personality. Because of this reason it is important to point out and compare the personality in order to bring up well the coming generations.

In this research the effect of the sport on 'rashness and being practical' of the personal characteristics of university students who are candidates for teaching.

In order to see the perceptions about personal characteristics of students Eysenck personality tests and to determine the other characteristics a personal information inventory are adopted. This research is adopted to 500 students who are attending to Pamukkale University Faculty of Education Primary School Teaching and Physical Education and Sports Departments during 1999-2000 education period. 250 of these students are attending to Physical Education and Sports Department and the rest 250 to the department of Primary School Department.

As a result of this study the students who are attending to Physical Education and Sports Department are seen to be dominant over the students in Primary School Department from the point of being practical. That shows the positive effect of sports on personality. From the point of view being rashness as a personal characteristic there is no meaningful statistical difference between these two groups.

Key Terms: Personal characteristics of teachers, Teacher candidate, Rashness and being practical

GİRİŞ

Kişilik özelliklerinin doğuşla birlikte belli oldukları görüşüne dayanarak her çocuğun ilerideki tutum ve davranışının ya da kişiliğinin tipinin bu dönemde kesin kararlaştırıldığı sonucuna varılmamalıdır. Çocuğun daha sonraki yıllardaki toplumsal çevresinden gelen etkiler, hastalıklar kazalar ve önceden bilinmeyen daha pek çok olay ilk yaşam yılları sırasında çocuğun kişilik boyutlarında belirgin değişikliklere yol açar [19]. Kişilik, insanın belirli ortamda ne yapacağını belirleyen faktörler bütünüdür [33]. Herkesin kişiliği kendine özgüdür. Parmak izi gibi onu başkalarından ayıran özellikleri vardır. Her kişinin ruhsal yapısı ve yaşantıları ayrı olduğu için ayrı kişilik geliştirmesi doğaldır [29]. Bir insanın gerçek kişiliği iç hayatındaki dinamik güçlerin kendine has özellikleri ile açıklanabilir [34]. Özeldir, çünkü bireyin sıklıkla yaptığı ya da en tipik davranışlarını temsil eder. Ayırt edicidir, çünkü bu davranışlar kişiyi başkalarından ayırır. Kişiliğin incelenmesinde bireyin başkalarından hangi noktalarda ayrıldığı önem kazanmaktadır [23]. Kişiliği oluşturan sistemler aynı zamanda davranışları belirler. Kişilik sistemi bireye göre farklılaşma gösterir [33]. İlk sosyal çevre olan aile çevresinden sonra okul çevresi, din kuruluşları ilgili çevre, spor kulüpleri, oyun, arkadaş ve mahalle çevreleri de kişiliğin oluşmasında belli ölçüde etkin olabilir [19].

Eğitim bir çevre etkinliğidir. Öğretmen, öğrencinin beğenilir kişilik özelliklerini ve istenilir davranışlarını kazanması için, ona eğitimi süresince, elverişli ortam hazırlar [4]. Eğitim, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır [15]. Öğretim ise, eğitimin amacına ulaşması için kullandığı bir araçtır. Bilgi, beceri, alışkanlık, tutum ve değerlerin bilmeyenlere kazandırılmasıdır [26].

Psikologların hemen hemen hepsi öğrenmenin, kişi yeni bir davranışa sahip olduğu, kendisinde olan davranışları değiştirdiği ve bunların kişinin gelecekteki faaliyetlerinde etkisi olduğu zaman oluştuğunu kabul etmişlerdir [15]. Genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi; organizmanın bütünlüğü ilkesine dayalı olarak, kişiliğin de eğitimidir [22]. Spor, bir eğitim aracı olarak insanın karakterini oluşturan hareketler, oyunlar, yarışmalardır [17]. Bedensel alıştırmaların ayrı ayrı bölümleri olan oyun, cimmastik, spor; gerçek oyunun yardımı ile ortak yapıdaki davranış ve ortak hareketlere yardım ederler. Böylece çocuk, zayıf olanlara yardım etmeyi öğrenir ve sorumluluk duygusu geliştirir [27].

Spor ve kişilik konusu genellikle iki problemi beraberinde getirmektedir. Bunlardan birincisi, spor yapma sebebi ile kişiliğin değişip değişmeyeceği veya ne tarzda değişeceği. İkincisi ise, belirli kişilik özelliklerinin, belli bir seviyede bir spor türünü yapmada gerekli şart olup olmadığı meselesidir. Sebat ve çalışkanlık pek çok spor türü için mutlak

gerekli olan bir özelliktir [3]. Fiziksel ve psikolojik gelişimine yardım etmeye yönelik oyun şeklindeki her türlü çalışmanın kişilik üzerinde olumlu etkisi olacaktır [12]. Gelişmenin hızlanması, büyük oranda, küçük yaşlarda olur [16]. Çeşitli bilim adamları, düşünürler, spor ahlakçıları sportif etkinliğin kişilik üzerine etkilerini şu şekilde genellemişlerdir [6]:

1- Spor, karakteri şekillendirir. 2- Takım sporları, iş birliği yapmayı öğretir. 3- Bireysel sporlar, kişisel disiplini geliştirir. 4- Beden eğitimindeki serbestlik ve zorunlu olmayış, öğrenci-öğretici ilişkilerini geliştirerek, sporcunun sosyalleşme sürecini kolaylaştırır. 5-Tehlikeli antrenmanlar, cesareti artırır. 6- Bazı spor dalları yüksek bir iletişim değerine sahiptir. Özellikle bedensel temasın olduğu spor dallarında bu daha belirgindir. 7- Spor saldırganlık dürtülerini, doğal yolla ve sosyal kurallara uygun olarak boşaltmayı öğretir.

Bazı araştırmacılar da, sportif eylemlere uzun süre katılım gösteren bireylerin, belirli kişilik profilleri oluşturduklarını savunan bir çok çalışma ortaya koymuşlardır. Bu tip çalışmaya Ikegami'nin 1986 yılında yapmış olduğu çalışmayı örnek verebiliriz. Ikegami'nin istatistiksel sonuçları daha uzun süre spor yapan bireylerin; Çok neşeli, sosyal durumlarda liderlik eğiliminde olan, aşağılık duygusuna daha az eğilimli, daha az sinirli, daha aktif, olduklarını göstermiştir [9]. Gelecekteki performansların bilgimize meydan okuyacağı kesindir. Tıpkı geçmişte bu günkü performansları erişilmez gördüğümüz gibi. Antrenman ve spor bilimcileri tarihi bir süreç içerisinde biyolojik dönemlerde maksimum fiziksel performansı anlatmaya, açıklamaya ve ilgili tahminler yapmaya çalışmışlardır. Oysa spor psikologları hep psikolojik modelleri araştırmışlardır. Tabii bu sadece, vücudun ve düşüncelerin tartışmanın amaçlarına uygun olarak, ayrılmasıyla mümkündür. Psiko-Biyolojik yaklaşımların, fiziksel performansın anlaşılmasında uygulanan çalışmaların etki ve yararları zaten bilinmektedir [32].

Organize edilmiş sportif oyunlar yoluyla çocukların hem kendi akranları ile bir arada olması sağlanır hem de kurallara ve kararlara uyma, yenme ve yenilmeyi hazmetme gibi deneyimler kazandırılır. Amaca yönelik ve belli kurallara göre hareket etmeyi öğrenir. Spor özellikler barışçı olma niteliği ve uluslar arası değişmeyen kuralları nedeniyle, aynı toplumdaki insanlar ve gruplarla kurulan sosyal ilişkilerin gelişip güçlenmesinde de olumlu etkiye sahiptir [28]. İnsanın kendisini kanıtlamada kullanacağı iş alanı, zorunlu kurallarıyla kişiliğin özgürce gelişimini engellerken, spor ve diğer aktif etkinlikler, kişiye baskıdan uzak, sınırsız bir alan sunmaktadır. Spor kişinin kendisini kanıtlayabileceği özgür bir alan, ama aynı zamanda başkalarının da içgüdülerini kabul ederek ve onlara saygı duyarak, kendisini kontrol etmeyi öğrendiği uyum göstermek zorunda kaldığı özgür bir alandır [11].

Eski Yunan'da ve İngiltere'deki seçkinlerin gittiği okullarda, Amerika'daki kolejlerde, üniversitelerde, bir çok dinsel tarikatta veya daha

geniş olarak dünyadaki pek çok eğitim kuruluşlarında, spor önemli bir yer almıştır [25]. Her düzeydeki okullarda beden eğitimi dersleri, genel eğitimin bir tamamlayıcısı olarak okutulmaktadır. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı'nın "İlk ve Ortaöğretim Kurumları Beden Eğitimi Uygulamaları Yönergesi"nde beden eğitiminin, tüm kişiliğin eğitimi ve genel eğitimin ayrılmaz bir parçası ve tamamlayıcısı amaçlarıyla yapılması gerektiği vurgulanmıştır [18]. Milli Eğitim Temel Kanununun genel amaçlar bölümünde Türk Milletinin bütün fertlerini, "Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek" temel amaç olarak kabul edilmektedir [10].

Bu amacı gerçekleştirmek için fertlerin eğitimlerinde görev ve sorumluluk alacak öğretmenlerin de bu nitelikleri sağlayabilecek yeterliliğe sahip olmaları gerekmektedir.

Ülkemizde öğretmen yetiştirme konusunda ilk resmi çalışmalar, Cumhuriyetten önce başlamış, Cumhuriyetle birlikte çeşitli yaklaşımlarla ve değişikliklerle günümüze kadar gelmiştir. Ancak bugünde dahil olmak üzere öğretmen yetiştirmede, öğretmenlik mesleğini seçeceklerde aranması gerekli nitelikler somut bir şekilde belirlenememiştir. İstenen bazı özelliklerde engeller karşısında ihlal edilmiş ya da hepten kaldırılmıştır. Örneğin, öğretmenlik bölümlerindeki fiziksel uygunluk sınavları kaldırılmış, hatta özel yetenekle öğrenci alan öğretmenlik bölümlerinde (Beden Eğitimi, Müzik, Resim-İş) bile kaldırılmaya çalışılmaktadır. Öğretmenlik bölümlerinde doğru seçim yapılabilmesi için, fiziki uygunluk ve kişilik testi uygulamak, mesleğe uygun adayların seçilebilmesi için gereklidir.

Bu sınavlarda görev alacak öğretmenlerin de iyi eğitim almış olması gerekir. İyi eğitim almış kişi, akılcı kararlar verir. İyiyi kötüden, gerçeği sahtesinden, güzeli çirkinden, değerliyi değersizden ayırabilir [8].

Öğrencilerin yalnızca okula ilişkin çalışmaları değil, tüm kişiliği, öğretmenlerin tutum ve kişiliğinden etkilenmektedir [30]. Gün boyu öğrencilerle, eğitim yöneticilerinin ve velilerle ilişki içinde olan öğretmenin kişiliği, ideal bir öğretmen olması açısından önemlidir. Bu nedenle öğretmenlerin, ideal öğretmenin kişilik özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Ruh sağlığı bozuk bir öğretmen, öğrencilerde korku, endişe, güvensizlik ve nefret duyguları uyandırmaktadır [7]. Öğretmenler üzerinde yapılan araştırmalar, kişilik bakımından yeterli bir öğretmenin öğrencileri olumlu yönde etkilediği, zayıf bir öğretmenin ise öğrencileri okuldan ve hatta öğrenmeden soğuttuğunu göstermiştir [24]. Kuşkusuz öğretmenin bilgeliği, çağın bilgilerinin depolandığı bir hafıza makinesi olma anlamında değil, "öğretici çözümlerin yaratıcı görevlisi" tanımı uyarınca her öğrencinin kendi isteği ve kabiliyeti doğrultusunda yetişmesini sağlayacak çözümleri

bulabilme yeterliliği anlamında olacaktır [7]. Öğrencilerin içlerinde bulunduğu kişilik gelişimi dönemlerinin özelliklerini bilmek, öğretmenlerin öğrencilerini anlamalarını daha kolaylaştıracaktır. Bu koşulların bilinmesi ve sağlanmaya çalışılması, öğrencilerin sağlıklı bir kişilik gelişimi göstermelerini destekleyici olacaktır [1].

Zorunlu beden eğitimi dersleri veya değişik sportif eğitim için gerekli şartlar ve özellikleri taşıyan öğrencilerle karşı karşıya olan beden eğitimi öğretmeni, bu grupların henüz, hassas bir yaşta ve olgunlaşmamış gruplar olduğunun sorumluluğunu taşımak durumundadır. Okuldaki bu eğitim çerçevesinde beden eğitimi öğretmenin pedagojik planda sorumluluk alması kaçınılmaz olmaktadır [18]. Büyüme süresince çocuklar doğuştan getirdikleri nitelikler yanında, oyun oynamak yoluyla güç kazanmayı, başarıyı ve yenilgiyi öğrenirler, böylece bedensel ve zihinsel bakımdan olduğu kadar heyecanlarını kontrol bakımından da gelişirler [25]. Oyun, arkadaşlık duygusunu, toplu halde iş yapma, dürüstlük, saygılı olma, kurallara uyma ve liderlik özelliğini geliştirir [2]. Çocuk doğumdan aktif iş yaşantısına kadar oyunlar aracılığı ile fiziksel ve ruhsal olarak gelişimini sürdürür ve bir çok olayı yaşayarak kendi düşüncesini de geliştirir [5].

Eğitimin sadece "öğretim - talim" değil, terbiye işlevi de olduğu göz önünde bulundurulursa öğretmenlere öğrencilerin kişilik eğitimi konusunda da çok önemli görevler düşmektedir [20]. Çocuk, öğretmenin çeşitli alışkanlık ve davranışlarını olduğu gibi benimser ve kendisi de öyle olmaya çalışır. Çünkü öğretmen, çocukların davranışlarının düzenlenmesi, alışkanlıklarının kazanılması ve en önemlisi kişiliklerinin yerleşmesinde etkili olmaktadır [14]. Eğitim, spor ve kişiliğin bu kadar iç içe olmasından dolayı bu çalışmada, öğretmenlik bölümlerinde kişilik karşılaştırılması yapmak ve sporun kişilik üzerine etkilerini tespit etmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma, öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin, spora katılımlarını belirleme ve "Pratik Olma ve Ataklık" kişilik özelliklerini karşılaştırma niteliğindedir. Bu nedenle araştırma için betimsel ve survey yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1. Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde ve Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının Eysenck Kişilik Envanterindeki "Pratik Olma" değişkeninden aldıkları puanlardan, öğrenim gördükleri bölümlere ve cinsiyetlerine göre karşılaştırıldıklarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde ve Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının Eysenck Kişilik Envanterindeki "Ataklık" değişkeninden aldıkları puanlardan, öğrenim gördükleri bölümlere ve cinsiyetlerine göre karşılaştırıldıklarında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Örneklem

Bu araştırmaya, 1999-2000 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 500 öğretmen adayı alınmıştır. Araştırma iki bölüme uygulanmıştır. Spor yapan öğretmen adaylarını Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü temsil ederken, spor yapmayan öğretmen adaylarını da bölümleri arasında tesadüfi yöntemlerle belirlenen, Sınıf Öğretmenliği Bölümü temsil etmiştir. Anketin uygulandığı gün, derslere katılan öğretmen adayları örneklem olarak alınmışlardır.

Araştırmada 500 anket uygulanmış olup, 34 anket eksik cevap nedeni ile değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bunlardan 91'i kız, 128'i erkek, toplam 219'u Sınıf Öğretmenliği Bölümü, 57'si kız, 190'ı erkek toplam, 247'si Beden Eğitimi Bölümü olmak üzere, 466 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Ölçme Aracı

Eysenck Kişilik Envanteri, 1982 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyelerinden Dr. Sedat Topçu'nun çalışmaları ile standardize edilmiş ve ülkemizde de kullanılması sağlanmıştır. Söz konusu envanterin bu araştırmada kullanılabilirliği uzman görüşlere sunulmuş ve uygun görülmüştür.

Araştırmada öğretmen adaylarının yalnızca “Pratik Olma” ve “Ataklık” kişilik özellikleri bakımından irdelenmiştir. Araştırmada Eysenck kişilik testleri ile, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm, cinsiyet, spor branşı, ve diğer bazı özelliklerini belirlemek amacıyla da bir kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Anket değerleri bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra, aritmetik ortalama, standart sapma, en küçük değerler ve en büyük değerler tespit edilmiştir. Bağımsız grup, t-testi ile analiz edilmiştir. t-testi tabloları oluşturulurken önce Levene testi sonuçlarına bakılarak varyansların homojen olup olmadığı test edilmiştir. Levene testi sonucunda elde edilen p değeri 0.05'den büyük olduğundan varyanslar homojen kabul edilmiş ve t ve p değerleri buna göre tabloya yerleştirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1 :Lisanslı veya lisanssız spor yapan ve spor yapmayan araştırma grubunun dağılımı

BED. EĞT. VE SPOR ÖĞR. BÖL.		SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ			
BA YA N		ERK EK		BAY AN	ERK EK

Lisanslı	26	45,61	151	79,47	1	1,10	27	21,09
Lisanssız	28	49,12	35	18,42				
Spor yapmayan	-				90	98,90	101	78,90
Cevapsız	3	5,27		2,10				
TOPLAM	57	100,00	190	100,00	91	100,00	128	100,00

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde öğrenim gören bayan öğrencilerin %45,61'i lisanslı spor yaparken, erkek öğrencilerin %79,47'si lisanslı spor yapmaktadır. Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören bayan öğrencilerin %1,10'u lisanslı spor yaparken, erkek öğrencilerin %20,31'i lisanslı spor yapmaktadır. Yine Sınıf Öğretmenliği Bölümünün bayan öğrencilerinin % 98.90'mın, erkek öğrencilerinin de % 78.90'mın spor yapmadıkları görülmektedir.

Tablo 2 : Öğretmen adaylarının spor branşlarına göre dağılımı

SPOR BRANŞI	BED. EĞT. VE SPOR ÖĞR. BÖL				SINIF ÖĞRETMENLİĞİ			
	BAYAN		ERKEK		BAYAN		ERKEK	
VOL		9,52		2,88				7,40
EYBOL								
BASKETBOL		14,28	13	7,48				14,81
FUTBOL		4,76	96	55,17			14	51,85
HENTBOL		4,76		4,02				
ATLETİZM		11,90		4,59				3,70
KÜREK				0,57				
KARATE		2,38		1,15				11,11
GÜREŞ				2,88				3,70
TENİS						100,0		7,40
TAEKWONDO		2,38		2,88				
YÜZME				1,15				
BİSİKLET				1,15				
CİMNASTİK		4,76		1,15				
HALK OYUN.		4,76		1,15				
JUDO				0,57				
DAĞCILIK		2,38						
DİĞERLERİ	16	38,09	23	13,21				
TOPLAM		42		174		1		27

Yukarıdaki tabloya göre, Beden Eğitimi ve Spor bölümü ile Sınıf Öğretmenliği Bölümü erkek öğrencileri yoğun olarak, futbol branşında toplanmışlardır. Beden Eğitimi Bölümü erkek öğrencileri, %55,17'lik bir oranla futbol branşında lisanslı spor yaparken, Sınıf Öğretmenliği Bölümü erkek öğrencileri %51,85'lik oranda futbol branşında lisanslı spor yapmaktadır.

Tablo 3 :Araştırma grubunun spora katılım sürelerine göre dağılımı

SPORA KATILIM SÜRELERİ	BED. EĞT. VE SPOR BÖL.				SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BÖL.			
	BAYAN		ERKEK		BAYAN		ERKEK	
1 - 3 YIL		21,43		2,88				25,94
4 - 5 YIL		16,66	24	13,80				14,81
6 - 7 YIL		19,05	31	17,82		100,0		11,11
8 - 9 YIL		11,90	36	20,68				11,11
10 - 11 YIL	11	26,20	39	22,41				22,22
12Y İL VE ÜZ.		4,76	39	22,41				14,81
TOPLAM	42	100,0	174	100,0			27	100,0

Yukarıdaki tabloya göre, öğrencilerin çoğunluğu 10-11 yıl ve 11 yıl üzeri yıllarda spor yaptığını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda; Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde, 10-11 yıl arası spor yapan bayan öğrenciler %26,20 orana sahipken, erkek öğrencilerin oranı %22,41'dir. 12 yıldan fazla spor yapan bayan öğrenciler %4,76 oranda kalırken, erkek öğrencilerin oranı %22,41'dir. Sınıf Öğretmenliği Bölümünde ise 1-3 yıl arası spor yapan erkek öğrencilerin oranı %25,94 olurken, sadece bir bayan öğrencinin spor yapması nedeni ile 6-7 yıl spor yapan öğrenci sayısı da %100 oranla bir kişidir.

Tablo 4 : Öğretmen adaylarının ataklık ölçeğinden aldıkları puana göre dağılımları

	0 - 18	%	18,5 - 28	
Bayan (Beden Eğitimi)	49	85,96	8	1404
Bayan(Sınıf Öğretmenliği)	78	85,71	13	14,29
Erkek (Beden Eğitimi)	165	86,84	25	13,16
Erkek(Sınıf Öğretmenliği)	106	82,21	22	17,19

BÖLÜM	N	x	SD	t	p
BEDEN EĞİTİMİ	247	13,93	3,87		
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ	219	14,04	4,00	-314	,754*

*P>0,05

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencileri ile Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin, ataklık kişilik özellikleri ortalama değerlerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark gözlenmemiştir (p>0,05).

Ataklık, atılganlık (impulsiveness) değerlendirmesinde yüksek puan toplayanlar, hemen eyleme geçme, acele hatta sıklıkla yersiz kararlar verme eğilimleri vardır ve genellikle tasasızdırlar, değışkendirler ve ne yapacakları belli olmaz. Düşük puan toplayanlar, sistemli, düzenli, tedbirlidirler ve yaşamlarını önceden planlarlar. Konuşmadan önce düşünürler [13].

Tabloda da görüldüğü gibi, her iki bölüm öğrencilerinin de çoğunluğu düşük puan kesitinde yığılma göstermişlerdir. Ataklık özelliğine sahiptirler. Ancak aralarında anlamlı bir fark gözlenmemiştir

Tablo 5 : Öğretmen adaylarının pratik olma ölçeğinden aldıkları puana göre dağılımları

	0 - 17	%	17,5 - 28,5	%
Bayan (Beden Eğitimi)	11	19,30	46	80,70
Bayan (Sınıf Öğretmenliği)	16	17,58	75	82,42
Erkek (Beden Eğitimi)	49	25,79	141	74,21
Erkek (Sınıf Öğretmenliği)	38	29,68	90	70,32

BÖLÜM	N	x	SD	t	P
BEDEN EĞİTİMİ	247	19,15	3,09		
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ	219	20,00	3,82	-2,598	,009*

*P<0,05

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencileri ile Sınıf Öğretmenliği Bölümü

öğrencilerinin, pratik olma kişilik özellikleri ortalama değerlerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark gözlenmiştir ($p<0,05$).

Bu ölçekten yüksek puan alanlar , düşüncelerle, soyutlamalara, felsefi sorularla, varsayımlarla ve “bilginin kendisi uğruna “ bilgi ile uğraşma eğilimindedirler; yani genelde düşünceli ve iç yaşantılarına dönük olurlar. Düşük puan alanlar ise, uygulamaya dönüktürler; bir şey üzerine düşünmektense onu yapmakla ilgilidirler [13].

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerinin “Pratik Olma” ölçeğinden aldığı puanlar Sınıf Öğretmenliğine göre daha düşük çıkmıştır. Buda spor yapmanın, öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinden “Pratik Olma” açısından olumlu yönde gelişim sağladığını ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada öğretmenlik bölümü öğrencilerinin spora katılmaları ile pratik olma ve ataklık kişilik özellikleri belirlenerek karşılaştırılması yapılmış ve sporun kişilik özelliklerine etkisi ortaya konulmuştur.

Kişinin kendisine güven geliştirmesi, davranışlarını ve yeteneklerini tanıyıp onları geliştirebilmesi, başarmanın mutluluğunu yaşamayı, özgürlüğünü bir ölçüde yitirdiği iş çevresinden uzaklaşıp değişik bir dünyaya girmesi ile mümkündür. Spor bu değişik dünyadaki en renkli en hareketli aktif etkinlik alanıdır [11].

İdeal öğretmende bulunması gereken, sorumluluk, güvenilirlik, üstünlük, kendine güven duygusu, düzenlilik, üretkenlik, ataklık, pratik olma, anlayış, gibi özellikler, sporun bireye kazandırmaya çalıştığı genel davranışlardır. Öğretmenlerimizin, sporun faydaları ve kişiye sağladığı yararlar üzerinde bilinçlendirilmesi, böylece öğretmenlerin de öğrencileri spora teşvik etmesi sağlanmalıdır.

Öğretmen, öğreten etkileyen bilen ve örnek olan insandır. Öğretmenin bu özellikleri başlı başına bireyleri sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan kendi kendisine yetmesinin anahtarını oluşturmaktadır. Bireyleri bir bütün olarak algılama gereği onların biyo-psiko-sosyal bir varlık olmasından ileri gelir. Bu sebeple öğretmen adaylarının seçiminde ruhen ve bedenen öğretmenliğe elverişli olan kimselerin seçimi esas alınmalıdır. Bir çok genç öğretmenliğe tesadüfen sürüklenmekte; bu gençlerin seçimlerinde bedensel ve ruhsal sağlık sorunları pek dikkate alınmamaktadır. [21].

Sadece merkezi sınavla öğretmen alma usulü, uygun öğretmen adayı belirleme ve öğretmen yetiştirme kalitesini de düşürmüştür. Yetenek sınavı yaparak öğrenci alan öğretmenlik bölümlerinde (Beden Eğitimi, Resim-İş, Müzik) de fiziki uygunluk sınavları kaldırılmaya başlanmıştır. Bu bir çelişkidir. Öğretmen adayı uzman bir kurul önünde fiziki uygunluk – konuşma ve hatta kişilik testlerinden geçirilmelidir.

Akademik bakımdan yeterli seviyede bilgi edinilse bile öğretmenlik mesleğine uyum sağlayabilmek farklı kişilik özellikleri gerektirir. Çünkü bilmek ayrı şey, bildiğini öğretebilmek ve öğrenciyle iyi ilişki kurabilmek ise başka şeydir. Öğretmenlik mesleği özel bir eğitimi gerektirir [31]. Bunun gerçekleştirilebilmesi için de adayların özel kriterlerle belirlenmesi gerekir.

Öğretmenlik kendine özgü nitelikleri olan bir meslektir. Öğretmenliğin asıl fonksiyonu, öğrencinin büyüüp gelişmesinde, kendi kültürüne sahip çıkmasında, yaratıcılıkta ve bilinçli bir üretici ve tüketici olmasında öğrenciye rehberlik etmektir. Öğretmen, eğitiminde görev aldığı öğrencilerin motivasyonlarını arttırmada ve dolayısıyla derslerdeki başarısını etkilemede, okul dışı ve okul içi problemlerin çözümünde, öğrencilerin seviyelerine uygun eğitim yöntemini kullanmada, öğrencinin fiziksel ve ruhsal sağlık problemlerinin farkına varmada ve bunları giderici tedbirler almada olduğu gibi, çok değişik ve bir o kadar da zor olan görevlerini yerine getirebilmesi, kendi fiziksel ve ruhsal sağlığının yerinde olması ile mümkün olabilir [10].

Öğretmenler kendileriyle ve çevreleriyle barışık, yürekleri sevgi dolu, paylaşmayı bilen ve bu özelliklerini de öğrencisine yansıtabilen kişidir. Öğretmen fiziken ve ruhen sağlıklı olduğu sürece, yetiştireceği yeni nesiller de sağlıklı olacaktır. Çocukların iyi eğitilebilmesi öğretmenlerin kişiliklerinin olumlu yönde gelişmiş olmasına bağlıdır. Sorumluluk sahibi, aktif, pratik ve üstün özelliklere sahip öğretmenlerden beklenen hizmette aynı ölçüde kaliteli olacaktır.

İşte öğretmenlik bölümlerinde, öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde ve onların seçilip bu bölümlere yerleştirilmesinde önemli kriterler gereklidir. Çünkü onlar geleceği şekillendireceklerdir. Öğretmen adaylarının üstün özelliklerle donatılması, bilgi ve kişilik yönünden eksiklerinin giderilmesi bir ayna misali topluma yansıtacaktır.

Her türlü bilimsel bilgi ve donanımla desteklenen, kişilikli öğretmenin yetiştireceği öğrenci de aynı özelliklere sahip olacaktır. Öğretmen onları eğitecek, etkileyecek, hatta kişililerin oluşmasında önemli bir yer tutacaktır.

Bu araştırma sonucunda, sporun kişilik ve eğitimle iç içe olduğu ortaya konulmuş, öğretmen adaylarının belirlenmesi sürecinde fiziksel uygunluk ve kişilik testinin uygulanmasının gereğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca sporun kişilik gelişmesinde olumlu etkisi tespit edilmiş olup, bireyin yaşamında sporun önemi vurgulanmıştır.

Bunun içinde öğretmen, sağlam kişilikli, sorumluluk sahibi, girişimci, atak, pratik olmalıdır ki, öğrencilerini de kendi kişilik özelliklerinin ve görev sorumluluğunun bilinciyle yönlendirebilmeli ve onlara faydalı olabilmelidir.

KAYNAKLAR

1. **AKMAN, Y.; ERDEN, M.**, Eğitim Psikolojisi.; s.73, Ankara, 1998.
2. **ASLAN, N.**. Oyunla Eğitim.; s.7. Ankara, 1982.
3. **BAKKER, F. C.; Whiting H. T. A.; Brug, H. Van Der.** Sport Ppsychologie Vetag Hans Huber. s.66 Bern, 1992
4. **BAŞARAN, İ.E.**. Eğitim Psikolojisi.; s. 34 Ankara, 1997
5. **BAŞARAN, M.**, Oyunlarla Spora Hazırlık.; s.13 İstanbul, 1992
6. **BAŞER, E.**, Uygulamalı Spor Psikolojisi.; s.105 Ankara, 1998
7. **BİLGİN, H.N.**, Öğretmen ve Eğitimi. Milli Eğitim Dergisi.; s. 61 Ankara, 1997
8. **BÜYÜKKARAGÖZ, S.**, Genel Öğretim Metotları.284 . Konya,1994; s
9. **CRATTY, B. J.**, Psychology in Contemporary Sport. Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs.; s.97 New Jersey, 1973
10. **DARTAN, A.**, İki Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğrencilerin Tercih Sıralamaları İle Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı. İstanbul,1990.
11. **DEMİRBOLAT, A.**, Toplum ve Spor. s.103 Ankara, 1988;
12. **DÜNDAR, U.**, Antrenman Teorisi.; s.46 Ankara, 1997
13. **EYSENCK,H.J, WILSON, G.**, Kişiliğinizi Tanıyın.; s. 61 İstanbul, 1995
14. **FINDIKÇI, İ.**, “Öğretmenin Disiplin Konusundaki Tutumları”, Eğitim Araştırmaları 1. Sempozyum.; s.13 İstanbul, 13-14 Nisan 1991
15. **FİDAN, N., ERDEN, M.**, Eğitime Giriş; s. 6. Ankara, 1992
16. **HEIPERTZ, W.**, (Çeviren, Mehmet İ. ARMAN) Spor Hekimliği.; s.93 Kırklareli, 1985
17. **İŞCAN, F.**, Türklerde Spor.; s.11 Ankara 1988

18. **KARAKÜÇÜK, S.**, Beden Eğitimi Öğretmeninin Eğitimi.. 31, 33, 34 Ankara, 1989; s
19. **KOPTAGEL-İLAL, G.**, Tipta Davranış Bilimleri.; s. 286 İstanbul, 1984
20. **KUZGUN, Y.**, ”Öğrencilerin Bekledikleri ve Gözledikleri Öğretmen Davranışı”. Eğitimde Arayışlar Sempozyumu.; s.21 İstanbul, 1991
21. **MAYS, B.A.** (Çeviren; İlhan Özdil, Remzi Öncül), Meslek Eğitiminin Prensipleri ve Tatbikatı, M.E.B. Öğretmen Kitapları No: 59. İstanbul, 1960.
22. **MEB.** Beden Eğitimi ve Spor Lisesi, Basketbol, Futbol, Voleybol, Atletizm, Güreş, Hentbol, Yüzme dersleri öğretim programı; s.4. Ankara, 1985
23. **MORGAN, C.**, Psikolojiye Giriş. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.; s.311 Ankara, 1988
24. **OĞUZKAN, F.**, Öğretmenliğin Üç Yönü.; s.44 Ankara, 1989
25. **ÖZBAYDAR, S.**, İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi.195. İstanbul, 1983;
26. **ÖZGÜR, N.**, Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum. Doktora Tezi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi. s. 24 İstanbul, 1994;
27. **ÖZMEN, Ö.**, Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni.; s.26 Ankara, 1999
28. **ÖZTÜRK, F.**, Toplumsal Boyutlarıyla Spor.; s.18, 26 Ankara, 1998
29. **ÖZTÜRK, O.**, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları. Türkiye Sinir ve Ruh Derneği Yayınları.; s.221 Ankara, 1981
30. **SELÇUK, Z.**, Eğitim Psikolojisi s. 139, 225, 226.;6g İstanbul, 1994
31. **TAN, H.**, Kaliteli Öğretmen Yetiştiremiyoruz. Zaman Gazetesi, 21,2,1988
32. **YAMAN, M., ÇOŞKUNTÜRK, O.S.**, Sportif Performansın Sınırları; s,5. Ankara, 1992
33. **YANBASTI, G.**, Kişilik Kuramları. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. No 53.; s.239 İzmir 1990

34. **YANBASTI, G.**, Kişilik Kuramları. Ege Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları,; s.7 İzmir, 1996